

Tartalom

Miért választják az emberek a mérsékelt, középutas megoldások helyett gyakran a végleteket, a szélmegoldásokat? Mert a középutas megoldásoknak is megvannak a hátrányaik. Ahogyan az emberek a végletekig visznek dolgokat, máskor meg átesnek a ló túlsó oldalára. Dolgok, melyeket nem lehet kicsit megváltoztatni, és amelyek, ha elvesznek, örökre elvesznek. A teljes és részleges megoldások, illetve a mennyiségi és minőségi különbségek.

Megjegyzés

Viszonylag rövid és viszonylag elvont téma, ennek ellenére érthető, azért is, mert a gyakorlatban is lépten-nyomon találkozunk szélmegoldásokkal, illetve a hozzájuk kapcsolódó jelenségekkel. Ugyanezért érdemes is elgondolkozni róluk, kicsit árnyalni a velük kapcsolatos képet, legalábbis azoknak, akik szeretnek a dolgok mögé nézni.

Szélmegoldások

(Azonosító: 070; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

Szélmegoldások

Érdekek

Ideológiák

Bal oldal - Jobb oldal

Nemzet

Állam

Demokrácia és diktatúra

Politikai konfliktusok

Globális problémák

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Közbenső megoldások – szélmegoldások	2	—
2. A közbenső megoldások hátrányai \$	4	
3. Megoldások keresése a szélsőségekben.....	6	1
4. A szélmegoldásokhoz kapcsolódó fogalmak.....	7	
5. A szélmegoldásokhoz kapcsolódó jelenségek.....	8	—

1. Közbenső megoldások – szélmegoldások

A **közbenső megoldás** a szélsőségek közötti („arany”) középút, a kompromisszumos megoldás, a kiegyensúlyozottság, a többféle szempontot figyelembe vétele. Leggyakrabban alaptól a közbenső megoldások lennének az optimálisak; mint például, amikor az ember nem tartózkodik teljesen az alkoholtól, de nem is viszi az ivást túlzásba, képes mértéket tartani.

Miért mondom, hogy „**alaptól** lennének” optimálisak a közbenső megoldások? Mert, mint látni fogjuk, a közbenső megoldásoknak megvannak a maguk hátrányai, melyeket figyelembe véve már lehet, hogy a szélmegoldásokkal járunk jobban. Lásd ehhez az ‘Egyensúly (Előszó - Alapelvek)’ témában, hogy az egyensúly középutat, kiegyensúlyozottságot is jelent.

A **szélmegoldásokra** ezzel szemben a szélsőségek, az egyoldalúság jellemző. Sokfelé találkozhatunk velük:

• Gyakorlati problémák

- Például **ahogyan sokfelé egyáltalán nem szabad inni, ha az ember vezet.** (Pedig egy kis alkohol, önmagában, nem ártana.)
- Amikor azt mondják, hogy „**és**”-sel **sohasem kezdünk mondatot.** (Pedig ez nem mindig rossz.)

• Ideológiák

- Annak a hangoztatása, hogy **őszintének kell lenni, hogy hazudni mindig rossz.** (Pedig az őszinteség is árthat, a hazugságnak is meglehetnek az előnyei.)
- **Ahogyan sokakat bűvkörébe von egy-egy politikai-gazdasági ideológia,** a demokrácia, a liberalizmus, a piac, a verseny, hogy ezek csodaszerek, nincs is mit tenni, csak minél többet adagolni belőlük – de hasonlóan vannak,

akik az ellenkező végletbe esnek, a diktatúrát, a szigorú központi hatalmat, a totalitarianizmust, a tervgazdálkodást tartják a megoldásnak. (Pedig, a körülményektől függően, a különböző politikai-gazdasági filozófiák megfelelő arányú keveréke lehet a legjobb, és a legtöbb létező rendszer is keverék.)

- Lásd továbbá az **‘Ideológiák’** témában azok általában vett **leegyszerűsítettségét, radikalizmusát**. (Pedig, ha az ember igazán tisztában szeretne lenni a valósággal, fel kell készülnie rá, hogy az nem egyszerű; és a radikalizmus is gyakran ésszerűtlen.)

● Kényes kérdések

- Lásd az **‘Attitűd, sztereotípa, előítélet’** témában a **sztereotípiákat**, hogy sokan tévesen általánosítanak, de lásd **‘A csoportok problémáinak kezelése’** témát is, hogy **mások viszont a különféle csoportok valódi jellemzőit, különbségeit is félnek elismerni** (például férfi és nő különbözőségét), gyakran inkább egyáltalán nem is beszélnek az ilyesmiről, tagadják azt.
- Lásd az **‘Érdekek’** témában az **eutanáziáról** írtakat, hogy sokfelé az egyszerű megoldást választják, és teljesen törvényen kívül helyezik azt. (Pedig, megfelelően szabályozva a dolgot, számos embernek könnyíthetne a szenvedésén.)

● „Kis nyitások”

Mint amikor egy diktatúra kicsit sem enged a szorításán, vagy amikor egy egyház szigorúan ragaszkodik a dogmáihoz, nehogy egy kis nyitás nyomán teljesen elmossa őket az ár. (Pedig egy kicsi lazítást, önmagában, lehet, hogy a rendszer urai sem bánnának.) Lásd erről bővebben alább.

● Egyéni szélmegoldások

- Ilyen lehet, amikor valaki tudja magáról, hogy nem képes mértéket tartani, ezért inkább **teljesen tartózkodik valamitől**, például az ivástól, illetve, ha **teljesen elhagyja magát**.
- Amilyen egyoldalúan tudnak sokan ítélkezni.

2. A közbenső megoldások hátrányai \$

Meg is van az oka neki, hogy annak ellenére, hogy elvileg jók lennének, a gyakorlatban miért nem kedvelik túlságosan a közbenső megoldásokat, miért találkozunk olyan sok helyen szélmegoldásokkal.

A közbenső megoldások ugyanis...

1) Bonyolultak lehetnek.

Bonyolult lehet például, hogy milyen körülmények között megengedhető a hazugság; milyen területen mennyi demokráciát és diktatúrát alkalmazunk; mi mindent vegyünk figyelembe, amikor megítélünk valakit. Sokkal egyszerűbb azt mondani, hogy hazudni mindig rossz; demokráciát mindig és mindenhol; ő egy szent, ő pedig maga az ördög. Az alábbi hátrányok is jelentős részben ebben a bonyolultságban gyökereznek.

Lásd ehhez az 'Egyszerűség és bonyolultság' témában az egyszerű megoldások hasznát a gyakorlatban.

2) A közbenső megoldások megkeresésének, kijelölésének problémái

A bonyolultságon kívül azért is nehéz ez, mert értékek és érdekek mérlegelését kívánhatja.

Például, hogy melyik a nagyobb érték, az igazság, vagy azok boldogsága, akiket sérthet az igazság, ha arról van szó, hogy időnként nem baj, ha hazudunk. Hasonlóan, ami az eutanáziát illeti, kérdés lehet, hogy kinek az érdeke a fontosabb a gyógyíthatatlan szenvedőé, aki szeretne megszabadulni a kínjaitól, vagy mindazoké, akiknek nem tetszik az emberek a halálba segítése, az egyháztól és az élet szentségét vallóktól azokig, akik attól félhetnek, hogy esetleg úgy segítik majd át őket, hogy nem is annyira akarják.

Másfelől, a közbenső megoldások kijelölése felelősséggel is jár.

Különösen a **potenciálisan veszélyes dolgok teljes tilalmának feloldását illetően**; mondjuk arra nézve, aki megengedi, hogy a járművezetők valamennyit ihassanak, félő ugyanis, hogy ha ezt követően megemelkedik a balesetek száma, az az ő bűne lesz. Felelősséggel jár aztán a **közbenső megoldás pontos helyének kijelölése**, az, hogy valaki azt mondja, hogy x ezrelék legyen a megengedett véralkohol szint. (Vegyük észre, hogy a szélmegoldások ebből a szempontból is kevésbé problémásak, a nulla lényegesen kevésbé vitatható érték, mint a 0,6, mely utóbbi kb. ugyanúgy lehetne 0,5 vagy 0,7 is.) Emellett a **szélmegoldások eleve népszerűek is, aki el akar térni tőlük, annak meg kell küzdenie azok híveivel.**

3) A közbenső megoldásokat nehéz elmagyarázni és eladni.

Nyilván, megint csak, a bonyolultságuk miatt, illetve a szóba jöhető szubjektív tényezők, értékek és érdekek miatt.

Például, amellet könnyű érvelni, hogy teljesen tiltsuk be az eutanáziát, hiszen „az élet szent”. De amikor egy megengedőbb, racionálisabb megoldás érdekében megpróbáljuk számba venni az összes körülményeket és érdekeket; hogy mennyi gondolkozási időt várjunk el a betegtől, hátha meggondolja magát; hogy milyen körülmények között dönthessenek a beteg helyett a hozzátartozók vagy az orvosok; hogy mennyiben indokolt azok félelme, akik visszaélésektől tartanak; nos akinek mindezeket el kell magyarázni a közönségnek, illetve meggyőznie őket arról, hogy adott álláspont a minden szempontból legjobb, annak nincs könnyű dolga.

4) Nehéz betartani őket.

Például azért is, mert nehéz mértéket tartani, vagy, mert nyomás van a szélmegoldások irányába; mondjuk, ha elvárják, hogy sose hazudjunk, vagy, hogy „és”-sel sose kezdjünk mondatot.

5) Másokkal betarttatni, fenntartani is nehéz lehet a közbenső megoldásokat.

Például mert instabilak lehetnek.

Mondjuk, ha a gyakorlat elkezd eltérni az eredeti elképzelésektől az eutanázia alkalmazását illetően: a közbenső megoldásoknál **hiányzik ugyanis a szélmegoldásoknál meglévő „támasz”**, az, hogy egyáltalán nem szabad az adott dolgot művelni – amihez könnyű ragaszkodni; illetve **hiányozhat az adott megoldás támogatottsága, tömegbázisa is**.

Másrészt a körülmények változásának megfelelően szükség lehet a közbenső megoldások korrigálására, aktualizálására is.

Így, ha a járművek automatizálása megkönnyíti a sofőrök dolgát, több alkohol fogyasztása is megengedhetővé válhat; vagy éppen, ha idővel változik a társadalmi helyzet, az emberek jobban tudnak élni a szabadsággal, a több demokráciával, kevésbé kell féken tartani őket a békés egymás mellett élés érdekében.

6) A közbenső megoldások (egyesekre nézve) nemkívánatos dolgoknak nyithatnak utat.

Például a **szubjektívitásnak**, illetve a **külön érdekek elrejtésének**.

Sok kérdést nem is lehet objektív módon eldönteni, elsősorban a már ismerős bonyolultság, értékek és érdekek miatt. Ilyenkor csak szubjektív módon lehet választani, nem mindegy tehát, hogy ki választ, egyesek emiatt jobban, mások rosszabbul járnak. Ráadásul, aki választ, az nem feltétlenül csak a köz érdekét nézi, hanem a sajátját is, amit objektív módszerek hiányában nem könnyű bizonyítani.

Ott vannak aztán a fent említett **kényes kérdések**, melyek feszegetése sokakat érint kényelmetlenül; valamint az alább bemutatandó **„kis nyitások”**, melyek eredményeként félő

(legalábbis az adott rendszer hasznélvezőire nézve), hogy a meginduló ár teljesen elmossa a rendszert.

1

3. Megoldások keresése a szélsőségekben

Az is jellemző, hogy az emberek hogyan gondolkoznak a szélmegoldásokkal kapcsolatban, hogyan keresik a megoldást a szélsőségekben.

2

1) A végletekig vitel

Ha valami működik, akkor hajlamosak azt gondolni, hogy ha még inkább az adott módon csinálják, akkor még jobban fog működni. Például ha a nemzetgazdaságnak jót tett némi magánosítás, abból arra a következtetésre juthatnak, hogy minél több minden van magánkézben, annál jobb. (Ami azért korántsem biztos.) De, gondolhatják egy módszer hívei, akkor sem feltétlen a módszerrel van a baj, **ha nem működik**, hiszen lehet, hogy csak azért nem megy, mert nem csináljuk eléggé.

3

4

Aztán, az a fajta gondolkozás is jellemző, hogy **ha egy módszer adott körülmények között, adott területen bevált, akkor majd más körülmények között, más területeken is jól fog működni**. Például, ha a demokrácia működik Amerikában, akkor működni fog az araboknál is. Ha a verseny bevált a gazdaságban, akkor majd jó lesz a tudományban, a jogban is. Ha a matematikai, redukcionista (azaz a problémákat kis részekre bontó) módszerek jól működnek a fizikában, akkor ezt kell csinálni a közgazdaságtanban is.

5

6

2) Átesés a ló túlsó oldalára

Ez olyankor szokott bekövetkezni, amikor az egyik véglet láthatóan nem működik, mire úgy gondolják, hogy a másik véglet az igazi; például amikor a kommunizmus csődje a vadkapitalizmus híveinek táborát gyarapítja.

7

Lásd ehhez 'A boldogság keresése és korlátai' témában a messiásvárast és a csodaszereket; az 'Ideológiák' témában a szabadság ideológiáját, illetve 'A szabadság motívuma' témában, hogy a szabadság megfelelő mértékét egy skálán belül kell megtalálni; valamint a 'Tudomány' témában a matematikai, redukcionista módszerek szétsugárzásáról írtakat.

8

A szélmegoldások tehát gyakran vonzóak – ugyanakkor azt is el kell ismerni, hogy nem ritkán valóban praktikusak is. (Persze a szükségesnél azért nem kell több belőlük.)

4. A szélmegoldásokhoz kapcsolódó fogalmak

1) Mérsékelt szélmegoldások

Ez alatt azt értem, hogy ha nem is az optimális közbenső megoldást választjuk, azért nem feltétlen kell teljesen elmenni a végletekig, a szélmegoldásokig.

Példa lehet erre a társadalmi egyenlőtlenségek kordában tartása, ha engedjük a piacot működni, ami növeli az egyenlőtlenségeket, de azért nem engedjük teljesen szabadjárá, szabályozzuk a piacot. Egy **másik példa**, hogy amellet, hogy foglalkozásunkat tekintve specializálódunk, azért tartunk fenn valamennyi időt és energiát a világ maradék részével való foglalkozásra is, ne specializálódjunk a végletekig.

2) Teljes és részleges megoldások

Az emberek hajlamosak lehetnek nem kellőképpen értékelni a részleges megoldásokat, félsikereket – pedig gyakran ezeket is érdemes megbecsülni.

Néhány példa:

- Ha nem leszünk vegetáriánusok, de tartunk egy húsmentes napot, azzal is sem elhanyagolható jót teszünk, úgy az állatokkal, mint a világgal.
- Ha nem is vagyunk tökéletesek, de van bennünk jó, illetve ha sikerül fejlődünk, az is valami.
- Ha valamilyen káros szenvedélyünket nem is tudjuk teljesen leküzdeni, de képesek vagyunk visszazorítani, mértéket tartani, azért is érdemes erőfeszítést tennünk. Lásd 'A problémák kezelése és elviselése' témában, hogy problémáink részleges megoldásait is meg kell becsülni; illetve a 'Kellemetlen gondolatok' témában, hogy félelmeink idővel hajlamosak halványulni, de azt jobb nem várni, hogy teljesen eltűnjenek.
- Az ezüstérem is nagy szó. Bár a versengésre épülő világ leginkább csak a győztest jutalmazza, kellő önállósággal gondolkozva felismerhetjük, hogy elég jónak lenni is elegendő. Lásd erről a 'Társadalom és önállóság' témában.
- Becsüljük meg azt is, ha valaki ugyan nem teljesíti a kérésünket száz százalékig, de azért megteszi, amit tud.

Az sem ritka azért, hogy a részleges eredmények tényleg nem kívánatosak. Nem sok értelme van például egy házat félig felépíteni.

Lásd még 'A megismerés buktatói' témában, hogy a részleges tudás inkább összezavarhatja az embert; továbbá 'A siker motívuma' témában, hogy a siker az emberek szemében sok mindent igazol.

3) Mennyiségi és minőségi különbségek

Mennyiségi a különbség, ha két dolog csak annyiban különbözik, hogy az egyik kevesebb, a másik több, kisebb vagy nagyobb, stb... Mennyiségi a különbség például a különböző teljesítményű hagyományos, izzószálas izzók között: az egyik gyengébben, a másik erősebben világít, de alapjában véve mindegyik ugyanazzal a technológiával dolgozik.

Minőségi a különbség, ha a két dolog közötti eltérés nem pusztán fokozatok kérdése, azok lényegileg különböznek, mások, különfélék. A hagyományos és a kompakt égők például minőségileg különböznek, hiszen más-más technológiát alkalmaznak.

Az is minőségi különbség, ha **bizonyos dologban egy tulajdonság** megvan, vagy egyáltalán nincs meg – ellentétben azzal, hogy a szóban forgó tulajdonság kicsit van meg, vagy jobban, akár jelentősen, ami csak mennyiségi különbség.

Ilyen mennyiségi különbség van az agnoszticizmus különböző fokai között, hogy valaki 1% vagy akár 99% esélyt ad Isten létének – míg az agnoszticizmus minőségileg különbözik mind az ateizmustól, mind a hittől, melyek 0%, illetve 100% esélyt adnak ennek, teljesen meg vannak győződve az egyik véglét igazságáról. Lásd erről a **'Hit, ateizmus, agnoszticizmus'** témában.

Ennek megfelelően a különböző közbenső megoldások között mennyiségi a különbség, míg a **közbenső és a szélmegoldások** között minőségi.

Tegyük még hozzá, hogy bár a különféle szélmegoldások között is minőségi a különbség, maga a szélsőségesség azonban közös bennük.

5. A szélmegoldásokhoz kapcsolódó jelenségek

1) Dolgok, melyeket nem lehet kicsit megváltoztatni („Kis nyitások”)

Azért mert akkor rögtön nagyot változnak, teljesen összeomlanak. Egy kis nyitás ugyanis rögtön felveti a kérdést, hogy ha ennyire (illetve a dolognak ezt a részét) meg lehetett

változtatni, akkor jobban is (illetve a többi részét is) meg lehet? Továbbá, ha a kis változás abban áll, hogy *egy* ember megtehetett valamit (például nem úgy szavazott, ahogyan azt a Párt elvárta), akkor más is megteheti? (Konkrétan én is, akitől szintén elvárják, hogy kövessem a pártvonalat?)

Ezzel a jelenséggel szintén többfelé találkozhatunk:

- A **vallásoknál**, ahol egy kis nyitás, mondjuk a cölibátus eltörlése, veszélyeztetheti a dogma többi elemét is.
- A **politikában**: ezért is nehéz megreformálni a diktatúrákat, illetve ezért is igyekeznek fenntartani a különféle mozgalmak egységét, csírájában elfojtani a kihúzást, a különféle ellenkezdeményezéseket.
- Vélhetőleg a már jó ideje tapasztalható átfogó **társadalmi tendenciákkal**, a hagyományos társadalmi rend felpuhulásával, az ember társadalmi kötöttségeinek, a párkapcsolatok rendjének a lazulásával sem lett volna könnyű félúton megállni. Lásd erről az 'Ember, társadalom és család a modern világban' témában.
- Lásd továbbá az 'Anyag, energia, erők' témában a **feszültség** robbanásszerű felszabadulását.

Ezért aztán, még ha egy kis nyitás, enyhítés senkit sem zavarna, gyakran mégsem engedik meg azt, ragaszkodnak a szélmegoldásokhoz.

2) Dolgok, melyek, ha elvesznek, örökre elvesznek

Magyarul pótolhatatlanok. Ilyenek a következők:

- A hosszú idő alatt kialakult, evolutív dolgok

Mint mondjuk a különböző élőlények – az evolúció azonban nemcsak a biológiában dolgozik, így a következő pontban említett kulturális jelenségek is említhetők itt. Az ilyesmit egyrészt a **létrejöttükhöz szükséges idő hossza miatt** pótolhatatlanok, másrészt azért, mert **az evolúciós fejlődés esetleges**, más körülmények között máshova vezet, és igen valószínűtlen hogy a körülmények még egyszer ugyanolyanok lehetnének.

- Kulturális örökség, hagyományok, normák

Ezek között okozott veszteséget például a híres alexandriai könyvtár felgyújtása, vagy az, ahogyan az új világba érkező hódítók pusztították az őslakos kultúrát. (@@Utóbbira biztos, hogy volt példa, az nem tudom teljesen biztosan, hogy ez mennyire volt általános. Valaki tud erről biztosat?) Továbbá, ha a hagyományoknak és normáknak az emléke tovább is él, a gyakorlásuk megszűnhet, amit szintén nem egykönnyen lehet újraéleszteni. Lásd ehhez az 'Elvek, szabályok, normák' témában a társadalmi normák dinamikájáról mondottakat; illetve 'Az evolúció tökéletlensége' témában példákat olyan társadalmi jelenségekre, melyek nehezen tűnnek el.

- Felhalmozott szakértelem

Egy autógyártó, repülőgépgyártó, mikroprocesszorokat előállító vállalatban, minden együtt van, ami ezeknek a dolgoknak a megvalósításához kell. Ha azonban egyszer szélnek eresztik a munkatársakat, nehéz újra összeszedni, újateremtteni mindazt a szakértelmet, a konkrét termék előállításához szükséges tudást, ami ezzel elveszik. (Ráadásul a termelés anyagi és üzleti feltételei is elvesznek.)

- Bizalom, az ember jó híre

Melyeket híresen tovább tart felépíteni, mint lerombolni.

A tanulság az, hogy **a felsoroltakhoz hasonló dolgokat érdemes lehet olyankor is fenntartani, amikor éppen kevésbé van rájuk szükség.** Itt említhető a környezetvédelem, a hagyományőrzés, a klasszikus kultúra ápolásának támogatása, nem utolsósorban pedig az, hogy vigyázzunk a jó hírűnkre.

Tudásod, tapasztalataid sokat segíthetnek a világ fontos dolgainak összegyűjtésében, hiszen minden bizonnyal sok olyanról tudsz, sok olyat tapasztaltál, amit én nem. Küldd el tehát a véleményed, meglátásaid!

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

